

Lisa 5

Strateegia koostamise protsess ja kaasamiskava

Võrumaa Partnerluskogu strateegia koostamine toimus ajavahemikul aprill 2022 kuni mai 2023.

Strateegia koostamise protsessi juhtisid Kerli Kanger (Võrumaa Partnerluskogu tegevjuht) ja Mai Timmi (arenguekspert). Ekspertkogu töösse olid kaasatud Kadri Kangro, Erkki Peetsalu ja Aleksandr Miina. Mõjuhindamise eksperdina panustas strateegia sisulisse ülesehitusse Jaan Aps. Andmepäringu osas nõustas analüütik Anu Tõnurist.

Kokku panustas strateegia aruteludes osalemise kaudu protsessi 153 piirkonnas tegutsevat ettevõtjat, organisatsioonide esindajat.

Kaasatud osapooled strateegia protsessis ja nende valiku põhjendus:

- **Omaavalitsuste esindajad.** Iga omaavalitsus nimetas protsessi omapoolse esindaja, kellega strateegia perioodil toimus tihedam suhtlus andmete kogumise ja info, seisukohtade täpsustamise vaatest.
- **Ettevõtjate esindajad.** Läbi arutelude kaasati protsessi erinevaid ettevõtjaid, kes on olnud seni taotlejate seas ning samuti laiemalt. Eraldi põhjalikum arutelu toimus turismivaldkonna esindajatega täpsemate sihtide seadmiseks ning sellele eelnenud turismivaldkonna kaardistuse tegemiseks.
- **Kogukondade esindajad.** Õppereiside ja arutelude kaudu kaasati protsessi kogukondade eestvedajaid, nii liikmete seast kui laiemalt.
- **Ekspertkogu,** mis moodustati strateegia koostamise protsessiks. Ekspertkogusse kuulusid Kadri Kangro, Erkki Peetsalu ja Aleksander Miina. Ekspertkogu toetas strateegiaprotsessi igat etappi nii omapoolse sisendiga kui tagasisidega loodud materjalidele, strateegia dokumendile.

- **Maakondlikud organisatsioonid, partnerid.** Aruteludesse ja dokumentidele tagasiside andmiseks kaasati maakondliku mõjuga teised arenguorganisatsioonid tagamaks selgemad rollidejaotused valdkondade arendamise osas, saamaks vastastikkust ülevaadet organisatsioonide tegevusest ja suundadest järgneval perioodil.
- **Sotsiaalvaldkonnas tegutsevad organisatsioonid,** piirkonnas tegutsevad eksperdid, kelle kaasamise tulemusena seati täpsemad sihid sotsiaalse kaasatuse meetme eesmärgi ja tegevuste osas.

Strateegiaprotsessis kasutatud üldised meetodikad:

- Piirkonna andmete koosseisu kavandamine ning andmepäring Statistikaametist (sh vajalike kaardistuste läbiviimine, erinevate uuringutega tutvumine piirkonna kohta).
- SWOT analüüsi koostamine ja pidev läbivaatamine ning täiendamine protsessi jooksul.
- Olemasolevate uuringute, maakondlike ja üle-eestiliste arengudokumentide analüüs.
- LEADER ja Euroopa Sotsiaalfondi meetmete rakendamiseks määrustega ja toetavate materjalide (sh strateegia hindamiskriteeriumid) analüüs ning vajaduste ja arengudokumentide vaheline süntees.
- Ekspertkogu kohtumised ja strateegia versioonide tagasisidestamine.
- Mõju hindamise ja tulemusnäitajate seadmise kavandamine koostöös välisekspert Jaan Apsiga.

Strateegiaprotsessi kommunikatsioon:

- Strateegiaprotsessi kommunikatsiooniks loodi Võrumaa Partnerluskogu koduleheküljel vastav alamenüü, milles kajastub ülevaade kogu protsessist.
- Arengupäeva tulemusena valmisid ekspertkogu ekspertide poolt artiklid, mis ilmusid tegevuspiirkonna omavalitsuste lehtedes.
- Strateegiaprotsessi üritustest ja tegevustest, sh strateegia avalikustamisest on laiemat avalikkust informeeritud Facebooki lehe “Võrumaa Partnerluskogu” kaud.

Strateegiaprotsessi kaasamise meetodikad:

- **Arengupäev**, strateegia sihtide seadmiseks avalik arutelu teadlikult kaasatud ja huvitatud osapooltega tuginedes varasemale andmeanalüüsile.
- **Temaatilised õppereisid**, mis inspireerisid ning mille raames läbiviidud arutelud andsid sisendit käesolevasse strateegiasse.
- **Temaatilised ja erinevate sihtrühmade arutelud** kogu strateegiaprotsessi vältel.
- **Kohtumised omavalitsustes** koos sealsete ettevõtjate ning kogukondade esindajate ja omavalitsuse spetsialistidega strateegia üldiste suundumuste seadmiseks.
- **Strateegia dokumendi avalikustamine** ja ettepanekute kogumine.

Järgnevas tabelis on esitatud tegevused ajalises järjestuses, mis annavad ülevaate kaasamistegevustest strateegiaprotsessist ning iga etapi olulisematest tulemustest.

Aeg	Osapoolte kaasamiseks tehtavad tegevused	Olulisemad tulemused
12. aprill 2022	Strateegia avaüritus veebis. • Strateegiaprotsessi ja kaasarääkimisvõimaluste tutvustamine • Arukate külade kontseptsiooni tutvustus (Kristiina Tammets) • Muutused majanduses ja tööturul (Tiia Randma, OSKA programmi juht, Kutsekoda).	Osales 22 inimest. • Tulemus: Ülevaade avalikkusele LEADER uue perioodi suundadest ning Võrumaa Partnerluskogu strateegiaprotsessist ning selles osalemise võimalustest

8. juuni 2022	Arutelu KOV ekspertide ja arendusorganisatsioonidega. • Arutelu teemade üle, mis Võrumaa Arenduskeskuse ja Antsla, Võru ja Rõuge valla arengukavadele ja -plaanidele tuginedes vajavad täiendavat tuge LEADER tegevusgrupilt.	• Osales 5 inimest (Võrumaa Arenduskeskusest, Võru, Antsla ja Rõuge vallast). • Tulemus: 1) investeringuvajadused avalikku ruumi sh tervist edendavad; 2) alustavate, ent perspektiivikate ettevõtjate toetamine (sh elustiiliettevõtluse toetamine); 3) kogukondade ja ettevõtjate ühistegevused, väärtusahelapõhine koostöö; 4) vajalik määratleda kogukondade mõiste.
27. juuni 2022	Õppereis 1, TARTUMAA Koostöös Tartumaa Arendusseltsiga Õppereisi eesmärk on tutvuda Tartumaa ettevõtetes ellu viidud LEADER projektidega ning saada ideid ja inspiratsiooni koostatavasse LEADER strateegiasse.	• Osales 8 inimest. • Tulemus: ülevaade headest näidetest Tartumaa Arendusseltsi piirkonnas tehtud innovaatilistest projektidest, sh näited ettevõtjate koostööst teadusasutustega. Kogutud ideed taoliste koostöövormide toetamiseks Võrumaa Partnerluskogu tegevuspiirkonnas.

19. august 2022	Arengupäev Arengupäev oli strateegiaprotsessi kavandatud kui suurim kaasamisüritus, mille ülesehitus oli aruteludepõhine. Aruteludesse andsid omapoolse sisendi ja vaatenurga ekspertkogu eksperdid paneeldiskussiooni kaudu ja juhtides lauaarutelusid. Visuaalse lihtsustajana panustas selguse loomisse ja prioriteetide väljasõelumisse Kati Orav.	Arutelude teemad ja olulisemad kokkuvõtlikud ettepanekud: • Kogukondade arendamine ja sotsiaalne kaasatus (Kadri Kangro): • 1) Kohaliku, kogukondliku ressursi avastamine (kellel on mida pakkuda); • 2) Rakendada taotlusvoorude toetamisel erinevaid lähenemisi - ideekonkursside (ajujahi, häkatoni, vunki mano laadne), meeskonnad ja motiveeritud võimekus; • 3) Oluline teema, mida toetada on tervena elatud aastad / vaimne tervis / kogukond ja suhted. Kestlik areng ja piirkonna eripärad ettevõtluses, kogukondades, omavalitsustes (Erkki Peetsalu) • Isehakkamasaamise võimekuse loomine isiklikul ja ühiskondlikul tasandil (sh kogukonna ja ettevõtluse mõistes) • Soodustada mahe-lähenemist ja maalise eluviisi edendamist • Elulaadi ettevõtluse innustamine ja rahastamine. Ettevõtluse arendamine (Aleksandr Miina) • Ettevõtlusõppe võimaluste loomine läbi erinevate organisatsioonide ja lähenemiste (võimalikult varasest east alates) • Ettevõtete vahelise suhtluse soodustamine ja edendamine • Ettevõtlust soodustava keskkonna kujundamine ja kuvamine Ringmajandus ja elurikkus kui võimalus uuendusteks (Reet Utsu) • Ühistegevuse soodustamine • Oskusteabe jagamine (seotud väärtustega, kultuuripärandiga) • Taastuvenergia, julgeoleku prioritseerimine Tegevusgrupi tugi projektide ettevalmistamisel ja elluviimisel (Kerli Kanger) • Kogukonna arengukiirendi, arukate külade strateegiate loomiseks; • Mõõdikud peavad olema konkreetset ja päriselt mõõdetavad • Soodustada erinevate pilootprojektide elluviimist parimate praktikate leidmiseks ja väljaselgitamiseks. Arengupäeva tulemusena valmisid ekspertide poolt artiklid teemade laiemaks kajastamiseks (3 tk) ning arengupäeva kokkuvõtete, tulemuste formuleerimiseks. Osalejaid oli kokku 29 inimest, kellest 7 esindas avalikku sektorit, 12 kolmandat sektorit ja 10 erasektorit.

30. august 2022	Õppereis 2. LÄÄNE-HARJU PIIRKOND Koostöös Lääne-Harju Koostöökoguga. Õppereisi eesmärk oli tutvuda piirkonnas ellu viidud LEADER projektidega, mis on oluliselt panustanud keskkonnahoidu ning keskkonnasäästlikesse lahendustesse. Koguda ideid ja inspiratsiooni koostatavasse LEADER strateegiasse.	• Osales 16 inimest (sh kaasatud noorte esindajad Rõuge noorte volikogust). • Tulemus: ülevaade piirkonnana kokkulepitud terviklikust lähenemisest “rohe-teemadele” ning kokkulepitud strateegilistest suundadest erinevate osapoolte vahel.
19. oktoober 2022	Temaatiline arutelu: Turismi kui valdkonna toetamine LEADER meetmetest. (Koostöös Ülle Puustusmaa, BDA Consulting OÜ)	• Osales 9 ettevõtjat/ettevõtte esindajat • Tulemus: Ülevaade turismivaldkonna kaardistusest ning selle tulemuste tõlgendamine. Olulise tegevussuunana LEADER meetmetesse on turismiettevõtjate-poolne ootus kavandada tegevuste toetamine, mis aitaks siia piirkonda turisti tuua ning siin pikemalt aega veeta. • <i>Lisaks tutvustati turismivaldkonna kaardistust ka turismiettevõtjate maakondlikul kogunemisel, osales 45 osalejat.</i>

21. oktoober 2022	Temaatiline arutelu: Sotsiaalse kaasatuse meetme vajaduste kaardistamine ja toetatavad tegevused.	• Osalejaid 7 inimest, kes esindasid järgmisi organisatsioone: Lõuna-Eesti Haigla AS õendusabikeskus, MTÜ Toetuskeskus Meiela, MTÜ Lõuna-Eesti Erihooldusteenuste Keskus, Võru Päevakeskus, SA Võru Pensionäride Päevakeskus • Tulemus: aktiivne ning sisuline dialoog eakate, puuetega inimeste esindusorganisatsioonide esindajate vahel tänaste probleemide ning vajaduste üle; täpsustati ning kirjeldati toetatavate tegevuste vajadus.
24. oktoober 2022	Avalik arutelu Antsla vallas ametnike, kaasatud osapooltega. Osalejaid 5 Eesmärk: arengustrateegia hetkeseisu ülevaade, väljakutsete sõnastamine ja ettepanekute kogumine meetmete kujundamiseks”.	Tulemused aruteludest: 1. Projektide kirjutamise võimekuse teema on oluline, kuna mitmete potentsiaalsete ettevõtjate, ühenduste eestvedajate puhul on see takistuseks. Heaks näiteks ERASMUS lähenemine, kus kahe päevase tugiprogrammi lõpuks on suur osa projektist valmis. 2. Oluline on julgeoleku teema, elutähtsate teenuste teema ja kogukondade tugi siinjuures, samuti kogukondade koostöö, mis aitaks kriiside ajal toime tulla. 3. Võru keele ja kultuuri teema on oluline põimida horisontaalse teemana kogu strateegiasse sisse 4. Väljaränne on murettekitav. Põhjustega on keeruline tegeleda, vaja on veelgi arendada piirkonna tugevusi ja maaelu positiivset kuvandit. 5. teenuste delegeerimise suund on oluline, seda on vaja toetada nii kogukondade kui omavalitsuste vaatest. 6. Fookusesse tuleb rohkem tuua terviseedenduse teemasid ning logistikaga seotud väljakutsete lahendamise võimalusi (vajaduspõhised transpordilahendused jne).
24. oktoober 2022	Avalik arutelu Võru vallas ametnike, kaasatud osapooltega. Osalejaid 8. Eesmärk: arengustrateegia hetkeseisu ülevaade, väljakutsete sõnastamine ja ettepanekute kogumine meetmete kujundamiseks”.	
26. oktoober 2022	Avalik arutelu Rõuge vallas ametnike, kaasatud osapooltega. Osalejaid 5. Eesmärk: arengustrateegia hetkeseisu ülevaade, väljakutsete sõnastamine ja ettepanekute kogumine meetmete kujundamiseks”.	

27. oktoober 2022	Arutelu Võrumaa Partnerluskogu juhatusega. Eesmärk: ülevaade strateegia hetkeseisust, meetmete struktuuri ning toetatavate tegevuste tutvustamine.	• Osalejaid: 9 juhatuse liiget • Tulemused: juhatuse liikmed said ülevaate hetkeseisust ning kaasamisprotsessist, tähelepanekud ja arutelu arenguvajaduste ning toetatavate tegevuste osas.
16. november 2022	Arutelu: Võru maakonna arenguorganisatsioonide rollid ja piirkonna arenguvajadused, LEADER sekkumisvõimalused.	• Osales 4 inimest (Võrumaa Arenduskeskuse juhid, suunajuhid) • Tulemus: tagasiside kavandatavate meetmete osas ning omavahelise info vahetamine uue perioodi erinevatest meetmete üle. Arenguorganisatsioonide rollid erinevate piirkonda puudutavate teemade arendamiseks, mille raames lepiti kokku, et Võrumaa Partnerluskogu tegeleb seniortöö valdkonnaga.
10. jaanuar 2023	Temaatiline arutelu: Piirkonnas tegutsevate ettevõtjate tagasiside ettevõtjatele suunatud kavandatavatele toetusmeetmetele	• Osales 15 inimest (piirkonna aktiivsed ettevõtjad). • Tulemused: tagasiside esialgsele versioonile strateegia arenguvajaduste, visiooni ja strateegiliste eesmärkide kirjeldusele ning meetmete struktuurile. Arutelust jäi kõlama ettevõtjate mure piirkonna elanike üldise käekäigu pärast, kõrgelt väärtustati kogukondades tehtavat tegevust; osalejad toetasid ettevõtluse meetmes pehmete tegevuste rahastamist (haavatavatele sihtrühmadele).

12. jaanuar 2023	Temaatiline arutelu: Piirkonnas tegutsevate mittetulundusühenduste, kogukondade eestvedajate tagasiside kogukondadele ja sotsiaalsele kaasatusele suunatud kavandatavatele toetusmeetmete osas	• Osales 17 inimest. • Tulemused: tagasiside esialgsele versioonile strateegia arenguvajaduste, visiooni ja strateegiliste eesmärkide kirjeldusele ning meetmete struktuurile. Olulise teemana tõstatus arutelu võro keelepärandi säilitamise toetamise üle ning osalejad toetasid selle kajastamist horisontaalse, läbiva teemana.
16. veebruar 2023	Õppereis 3. Jõgevamaale. Koostöös Jõgevamaa Koostöökoguga. Õppereisi eesmärk oli tutvuda piirkonnas ellu viidud LEADER projektidega, mis kogukonna edendamise vaatest heaks näiteks. Koguda ideid ja inspiratsiooni koostatavasse LEADER strateegiasse. Strateegia koostamise arutelu, kogemuste jagamine strateegia koostajate vahel Jõgevamaa Koostöökogu ja Võrumaa Partnerluskogu protsessi eestvedajate vahel.	• Osales: 12 inimest. • Tulemused: ülevaade piirkonnas elluviidud edukatest kogukonna võimekust toetatavatest projektidest. LEADER tegevusgruppide strateegia koostajad vahetasid omavahel kogemusi ja andsid ülevaate strateegiate struktuurist, mõtestasid strateegia erinevaid osi oma piirkonna vajadustest lähtuvalt.
24. aprill kuni 5. mai 2023	Strateegiateksti avalikustamine ja edastamine kõigile protsessis osalenud osapooltele, partnerorganisatsioonidele tagasiside ja ettepanekute kogumiseks	• Tagasiside laekus strateegiaekspertidelt, Võru vallavalitsuselt, Võrumaa Arenduskeskuselt ja hindamiskomisjoni liikmelt.

17. mai 2023	Võrumaa Partnerluskogu juhatuse koosolek.	• Võrumaa Partnerluskogu strateegia 2024-2029 vastuvõtmine ja edastamine üldkogule.
26. mai 2023	Võrumaa Partnerluskogu üldkogu koosolek.	• Võrumaa Partnerluskogu strateegia 2024-2029 vastuvõtmine.